

פאר וסתמיות זה לצד זה. צילום של בריכה בבודפשט, גליה גור זאב

צילום אווש

גם ב'הבריכה' וגם ב'חסעי' מוצגים צילומים מצוינים, אבל כל אחת מהתערוכות מייחסת להם תפקיד שונה בחכלית

צוענים (ברומניה), ופועלים, ומהגרים, וחולי נפש, אנשים בשוליים.

הוא נולד בכפר ליד ירושלים, למד צילום במוסדרה וחי היום בפריז. בצילומיו ניכרות רגישות אנושית ואמינות, ואולי גם תמימות, מעצם האמונה בכוחו של הצילום. חלק ניכר מהצילומים בתערוכה עוסקים באנשים צעירי רים; חייל פלסטיני צעיר עומד בחדר, אמנם עם כומתה על הראש ורובה על השכם ורובה שני על השולחן, אבל על השולחן גם פיתה, תפוח, צלחת, וכולו נוגע ללב בצעירותו, בעמידתו הביישנית; נערה צעירה מאוד מניקה ילד בהיר שיער, כשפער הגילים הלא גדול בין האם לבנה מטלטל; נער צעיר אחר מחזיק במושכות סוס, ושלושה נערים צעירי רים בבגדי ים עומדים חזיתית מול המצלמה, נוטפי מים.

צילומי הצעירים מצטרפים, כמעט מאליהם, לפרויקט הנעורים המתמשך של רינקא דייקסטררה ההולנדית. שתי סדרות מפורסמות שלה - צעירים ליד חופי ים ונערים ונערות ישראלים, לפני ואחרי גיוס - מהדהדות כאן, עם כל ההבדלים ועם כל הרמיון שבין נערים באשר הם. מול צילומי הצעירים בולט דיוקן של אישה זקנה, פניה חרושות קמטים, שאותה צילם בואיה בבית חולים לחולי נפש בבית לחם. שני צילומים של פועלים על מיטות קומתיים מרתקים במה שהם מגלים ובמה שהם מסתירים: הכאפייה שגולשת מהמיטה העליונה בצילום האחד, וארבעת זוגות הרגליים המשתלשלים מהמיטה העליונה בצילום השני. בואיה מסתמן כצלם בעל מחויבות גדולה למצולמיו ולמדיום שלו. הבחירה שלו בשחור-לבן נדמית עקרונית - הצילום אינו אמור להיות פתייני מדי. לרגע אחד הצופה אינו אמור לשכוח שהמציאות חשוכה יותר מהמניפולציה האמנותית.

גליה גור זאב, גלריה נחשון, קיבוץ נח"שון. אוצרת: יעל קיני
מפע', ראאד בואיה, גלריה החדר, תל אביב. אוצרת: איריס מנדל

שגם כפשוטו מרתק להתבונן בו. ויש צילומי בריכות נוספים, שונים מאוד מהבריכה בבודפשט, פחות דרמטיים, ודימוי של אישה הבושת כובע ים, שחוזר באופנים שונים הן בצילומים והן בעבודת הווידאו. זוהי אישה לא צעירה, וכשהיא חובשת את הכובע מתגלה שיערה - אפור וקצר. הבריכה של גליה גור זאב רחוקה מלייצג נעורים או לשמש זירה שבה נברקים ומוצגים לראווה של יופי, גופניות ומיניות. זו לא הבריכה של המוחצנות הגופנית, וגם לא הבריכה של קייטנות הקיץ והילדים. הבריכה שלה נטו לת עונה, בריכה של יומיום, ובכל זאת יש בה טקסיות. גיבורותיה הן נשים לא דווקא צעירות, והשחייה, השהייה במים, או ההכנות לקראת הכניסה למים, הן כולן פעולות מאופקות, שקטות ומהורהרות. הטקסיות היא מהסוג הפרטי והמופנם.

העבודה שמעניקה לתערוכה מימד סיפורי היא רישום על נייר מלבני, עם טקסטים כתובים בכתב יד. כתב היד מוקפד, והוא מארגן על הדף מבנה דמוי בריכה, עם מסלולי שחייה, מקפצות ושמשיות בצדדים. הטקסטים הם אוסף של זכרונות או סיפורים שקשורים בבריכה ובשחייה ובהיבט המרפא והמנחם של השהייה במים. סוג הכתיבה אוטוביוגרפי בונים דימוי ויזואלי, מזכיר את הכתיבה הירושלמית של מרב שין בן אלון. אמנית שגם היא, בדומה לגור זאב, מתנהלת בשקט, באיטיות ובעקביות, וללא תהודה רבה מדי, בתוך עולם האמנות.

הגישושים של גור זאב לקראת שחרור מההרמטיות של הצילום פוגשים בתערוכת צילום מפתיעה של צלם צעיר, שמאמין - עדיין - בכוחה של המצלמה. הצילום הוא חברתי ונוקב. ראאד בואיה, בגלריה החדר, מציג מפגש נדיר ומרגש עם צילום במובן הבסיסי והנקי של המילה: צילום שחור-לבן, מודפס בהדפסות גדולות, מבוסס על מסורת הצילום ככלי חברתי, כמעט נוסח יוזה קור דלקה. קודלקה עולה בזיכרון בגלל פרויקט הצוענים המפורסם שלו - גם בואיה מצלם

ה השתנה בין 'הבריכה' שהציגה גליה גור זאב בתיאטרון תמונע ב' 2004 לבין 'בריכת שחייה' שהיא מציגה עכשיו בנחשון? בתמונע, בקצה החלל המסדרוני, היה תלוי קרש קפיצה, ומאחוריו צילום של ילד, בגודל טבעי, רגע לפני הקפיצה למים. על אחד הקירות היה תלוי צילום של שעון קיר, מהסוג שמ' צוי בבריכות שחייה, נתון בתוך מסגרת של קופסה. אור ירקרק בקע משולי הקיר הנגדי והציף את חלל התערוכה בריצוד מתבקש של מים. דובר שם על הרגע שלפני הקפיצה, על הדריכות שלפני, ונוצר משחק מתעתע בין הדבר עצמו (מקפצה) לבין צילום של הדבר עצמו (ילד, שעון).

עכשיו, בנחשון, מדמה גור זאב את הג'ורדיה כולה למעין בריכה. בנגיעות מרומזות היא הופכת את החלל המלבני והמרופף, עם גרם המדרגות שבקצהו, לרמזי בריכה. ארבע המדרגות כוסו באריחי תכלת, הגל' ריה מואפלת, תכלת המים המצולמים שולחת משב רוח צונן. על הקירות צילומים, הקר' נות וידיאו ורישום. בהשוואה לעבר, עושה רושם שגור זאב מתנתקת בהדרגה מצילום נטו ובורקת אזורים רחבים יותר של אמנות. ומכיוון שמדובר באמנית בעלת עבר צילומי קלאסי מובהק, אי אפשר שלא לחוש בהיסוס לגבי תקפותו של צילום לברו.

ובכל זאת, האובייקט המרשים ביותר בתערוכה הוא דווקא צילום. זהו צילום של בריכת שחייה בבודפשט, בתוך ארמון טר' רקי מהמאה ה'19. מקום פנטסטי לחלוטין: עמודים מעוטרים, מרפסות גבוהות בעלות מעקה מסולסל, ובתוך כל זה - מים. על שפת הבריכה כיסאות פלסטיק אדומים, ובתוך המים גברים ונשים, רק ראשיהם מבצבצים, עטויי כובעי ים מגוחכים. כל אלה הופכים את הצילום לדימוי בלתי נשכח שיש בו פאר וסתמיות זה לצד זה, הרר של פעם ואווירה מתנ"סית כמעט. גור זאב בחרה לתלות את הצילום בפינת הגלריה ולכופף אותו יחד עם פינת הקיר. יש משהו מתחכם מדי בתלייה הזאת, ולמעשה מיותר: הרי מדובר בצילום